

ATLAS TURYSTYCZNY

Pragi

WOJCIECH KANTOR

ATLAS TURYSTYCZNY

Pragi

TEKST: **WOJCIECH KANTOR**

REDAKCJA I KOREKTA: **ZESPÓŁ WYDAWNICTWA SBM**

PROJEKT MAKIETY: **MARIUSZ DYDUCH**

PROJEKT OKŁADKI: **AMADEUSZ TARGOŃSKI**

OPRACOWANIE GRAFICZNE OKŁADKI: **MICHAŁ BRONOWSKI**

SKŁAD, FOTOEDYCJA I OPRACOWANIE GRAFICZNE: **TOMASZ WILLMAN (s. 1–43), JACEK BRONOWSKI (s. 44–192)**

MAPY: **RADOSŁAW PRZEBITKOWSKI**

ZDJĘCIA NA OKŁADCE: SHUTTERSTOCK.COM

Front (od góry): © TTstudio, © S-F;

Grzbiet (od góry): © Catarina Belova, © Luciano Mortula - LGM;

Tył (od góry): © Minoli, © Luciano Mortula - LGM

Wydanie I

© Copyright for the text, cover and layout by Wydawnictwo SBM Sp. z o.o.

Warszawa 2017

Wydawnictwo SBM Sp. z o.o.

ul. Sułkowskiego 2/2

01-602 Warszawa

www.WYDAWNICTWO-SBM.pl

ISBN 978-83-8059-662-7

SPIS TREŚCI

KALEJDOSKOP 5

Witajcie w Pradze (6) • Historia (7) • Geografia (11) • Kultura i sztuka (12) • Kuchnia (17) • Zakupy (20) • Plan Pragi (22)

TRASY 25

Widokowe i czarujące Hradczany (26) • W duchu dawnych czasów – Zamek Praski (28) • Wystawne „mniejsze miasto” Mała Strana (30) • Romantyczne Stare Miasto (32) • Nowe miasto, które nigdy nie zasypia (34) • Żydowskie miasto – Josefov (36) • Legendarny Wyszehrad (38) • Mosty na Węławie i nie tylko (40)

ATLAS OD A DO Z 43

Aleja Narodowa (44) • Brama Prochowa (46) • Budynek Bractwa Pogrzebowego (48) • Cmentarz na Wyszehradzie (49) • Dom pod Czarną Matką Boską (51) • Dom Pod Czarnym Bykiem (52) • Dom Towarowy Baťa (53) • Dworzec Kolejowy (54) • Grand Hotel Europa (55) • Kaplica Betlejemska (56) • Karolinum (57) • Katedra św. św. Wita, Wacława i Wojciecha (58) • Klasztor św. Agnieszki (63) • Klasztor na Strahowie (64) • Klementinum (66) • Kościół św. Gawła (67) • Kościół św. Mikołaja na Małej Stranie (68) • Kościół św. Mikołaja na Starym Mieście (74) • Kościół NMP pod Łańcuchem (75) • Kościół NMP przed Tynem (76) • Kościół NMP Śnieżnej (77) • Kościół Panny Marii Zwycięskiej (78) • Kościół św. św. Piotra i Pawła (79) • Kościół św. Tomasza (80) • Křižíkova fontanna (81) • Kubistyczne domy (82) • Loreta (85) • Mały Rynek (87) • Miejski Dom Reprezentacyjny (88) • Młyn Wielkiego Przeora (89) • Mosty praskie (90) • Mústek (97) • Muzeum Bedřicha Smetany (100) • Muzeum Miniatur (102) • Muzeum Narodowe (103) • Narodowe Muzeum Techniki (105) • Nowe schody zamkowe (106) • Nowy Świat (108) • Ogród botaniczny (109) • Ogrody (112) • Ogród zoologiczny (116) • Opera Państwowa (117) • Pałace (118) • Panorama Bitwy pod Lipanami (126) • Plac Hradczański (127) • Plac Karola (129) • Plac Krzyżowców (131) • Plac Małostrzański (136) • Plac Pohořelec (138) • Plac Wacława (139) • Plac Wielkiego Przeora (140) • Poczta Główna (141) • Ratusz hradczański (142) • Ratusz staromiejski (143) • Ratusz żydowski (145) • Rotunda św. Marcina (146) • Rudolfinum (147) • Rynek Starego Miasta (148) • Stary cmentarz żydowski (149) • Synagogi (150) • Tańczący Dom (158) • Twierdza na Wyszehradzie (159) • Teatr Narodowy (160) • Teatr Stanowy (162) • Ulica Celetna (163) • Ulica Nerudy (165) • Ulica Na Příkopě (167) • Ulica Paryska (169) • Ulica Targowa (170) • Wieża Petrińska (171) • Wyspa Kampa (172) • Zamek Praski (174) • Zamek Trojski (184) • Zegar Orloj (186) • Złota Uliczka (188) • Žižkov (190)

Výrobce:
KRALOVSTVÍ LOUTEK s. r. o.
591 01, Vojnův Městec 31
Chráněná dílna

K A L E J D O S K O P

Výrobce:
KRALOVSTVÍ LOUTEK s. r. o.
591 01, Vojnův Městec 31
Chráněná dílna

WITAJCIE W PRADZE

„Gdyby nie było Pragi, trzeba by ją wymyślić” – słowa Aleksandra Kaczorowskiego doskonale oddają niezwykłość i niepowtarzalność dzisiejszej stolicy Republiki Czeskiej.

Praga rzeczywiście jest miastem magicznym. Niemal każdy jego zakątek opowiada fascynujące legendy i zachwyca oryginalnością. Niezależnie od tego, czy zwiedzamy Zamek Praski, podziwiamy Rynek Staromiejski, czy spędzamy czas przy piwie w gospodzie – wszędzie odcieramy się o wspaniałą historię tego miasta. Spacerując jego krętymi uliczkami, podziwiając pałace, kościoły oraz place i ogrody, można poczuć urok dawnych świetnych czasów. Warto wybrać się również poza ściśle centrum i z praskiej Troi spojrzeć na panoramę miasta.

Praga od czasów Karola IV jest nazywana Złotym Miastem. Kiedy czeski władca został wybrany na cesarza rzymskiego narodu niemieckiego (1355), miasto stało się stolicą całego cesarstwa. Rozmach inwestycji i działalności budowlanej za czasów tego władcy nigdy nie był tak ogromny. Już wówczas w Europie XIII wieku w porównaniu z dzisiejszymi wielkimi metropoliami Praga zachwycała i oszałamiała przybyłych tu gości – podróżników, naukowców czy kupców, którzy byli oczarowani bogactwem i wielkością Pragi, i tak pozostało zresztą do dziś... Tu po prostu trzeba przyjechać!

▲
Czeskie piwo
jest wręcz
dobrem
narodowym

▼
Widok na most
Karola

HISTORIA

Początki dzisiejszej stolicy Republiki Czeskiej – Pragi sięgają czasów średniowiecza. W 1784 r. połączono pięć samodzielnych, ale związanych ze sobą miast, dzisiaj najstarszych praskich dzielnic.

Historia naszych południowych sąsiadów jest długa i bogata. W starożytności ziemie czeskie zajmowali Celtowie, Germanowie i Słowianie, w latach 624–658 wchodziły one w skład pierwszego państwa słowiańskiego, którego założycielem był frankijski kupiec Samon, a od lat 60. IX w. do początku X w. stanowiły rdzeń państwa wielkomorawskiego. Podróżując po Czechach, można natknąć się na zabytki z czasów pierwszych słowiańskich grodów – stanowiska archeologiczne i rekonstruowane częściowo osady. Precyzyjne ustalenie granic państwa wielkomorawskiego wciąż jest przedmiotem sporów naukowców, ale najczęściej uważa się, że jego stolica znajdowała się w istniejącej także współcześnie miejscowości Welehrad. O dawnej potęgze dziś niewielkiego miasteczka może świadczyć imponująca barokowa bazylika pod wezwaniem św. św. Cyryla i Metodego, będąca częstym celem pielgrzymów.

Na początku X w. na arenę wstępuje pierwsza czeska dynastia – Przemyślidów, zapoczątkowana przez legendarnych Przemyśła Oracza i księżniczkę Libuszę. Podobno to właśnie Libusza nadała miastu nazwę – *Praha*, która oznacza próg w drzwiach wejściowych.

Przemyślidzi w dosyć szerokim zakresie kontaktowali się z rządzącymi wówczas na terenach polskich Piastami, którzy z rąk czeskich przyjęli chrzest. Mieszko I wziął sobie za żonę księżniczkę z dynastii Przemyślidów – Dobrawę (lub Dąbrówkę). Polska i Czechy miały też wspólnych monar-

►
Przemysł
i Libusza, rzeźba
Josefa Václava
Myslbeka
(1881),
Wyszehrad

◀ Wacław II

◀ Wacław III

chów – Wacław II był królem czeskim oraz koronowanym w Gnieźnie królem polskim. Z tej też przyczyny jego syn, Wacław III, toczył boje o polski tron z Władysławem Łokietkiem. Z tych starć obronną ręką wyszedł Łokietek, zaś Wacław III został zamordowany, najprawdopodobniej przez zabójców wynajętych przez któregoś ze stronników Łokietka. W ten sposób wymarła po mieczu dynastia Przemyślidów, a w XIV w. koronę czeską przejęli Luksemburgowie, za sprawą ślubu Jana Luksemburskiego z siostrą Wacława III.

Połowa XIV w., a szczególnie okres panowania Karola IV, to czas prosperity królestwa czeskiego. Karol, którego matką była Elżbieta Przemyślidówna, a ojcem Jan Luksemburski, tytułował się nie tyl-

▼ Most Karola

▼ Pieczęć
Złotej Bulli
Karola

► Karolinum,
wykusz z XV w.

ko królem czeskim, ale także cesarzem rzymskim narodu niemieckiego, w związku z czym Praga stała się siedzibą całego cesarstwa.

Za jego czasów rozpoczęła się w Pradze budowa kamiennego mostu, nazywanego dopiero później na jego cześć mostem Karola. Wtedy także ruszyła budowa katedry św. Wita i rozpoczął działalność najstarszy w Europie Środkowej uniwersytet.

Rządy Wacława IV, syna Karola, nie były już okresem aż tak pomyślnym. Na począt-

ku XV w. rozpoczął działalność religijny ruch husycki, zapoczątkowany przez reformatora Jana Husa, rektora uniwersytetu w Pradze, domagający się odnowy Kościoła. W konsekwencji ziemie Korony Czeskiej, Morawy i Śląsk zostały na wiele lat ogarnięte wojnami husyckimi. W 1452 r. na króla czeskiego został nawet wybrany jedyny husyckiego wyznania narodowy władca Jerzy z Podiebradów. Po jego śmierci szlachta czeska poszukiwała monarchy, który zapewniłby pokój skłóconym wspólnotom religijnym. Taką dynastią jawili się Jagiellonowie, a przełom XV oraz XVI w. to okres, kiedy polska dynastia nosiła koronę czeską, a później także węgierską.

W wyniku układów dynastycznych w XVI w. tron czeski przeszedł w ręce Habsburgów, którzy sprawowali rządy właściwie aż do 1918 r., kiedy to została utworzona I Republika Czechosłowacka. Był to pierwszy pomysł stworzenia wspólnego państwa Czechów i Słowaków. W imieniu strony czeskiej deklarację podpisał później pierwszy czechosłowacki prezydent – Tomáš Garrigue Masaryk, a słowackich działaczy reprezentował m.in. Milan Rastislav Štefánik, bohater I wojny światowej.

Funkcjonowanie I Republiki Czechosłowackiej przerwała II wojna

► Pomnik Jana
Husa na
praskim Starym
Mieście

światowa. Do tej idei powrócono jednak po wojnie w 1945 r. Pierwsze trzy lata były rządami demokratycznymi, do czasu przewrotu komu-

nistycznego, który rozpoczął okres totalitaryzmu władzy komunistycznej. W 1968 r. próbowano wprowadzić reformy, które zostały stłumione przez interwencję wojsk Układu Warszawskiego. Rok 1989 i aksamitna rewolucja przyniosły zmianę – wolny rząd i państwo, na czele którego stanął nowy prezydent Czechosłowacji, Václav Havel. Po rozdzieleniu Czechosłowacji w 1993 r. Havel stał się prezydentem Republiki Czeskiej. Następnie urząd ten piastował Václav

Klaus, a w styczniu 2013 r. Czesi po raz pierwszy w swej historii wybrali prezydenta w powszechnych i bezpośrednich wyborach (dotychczas w całej historii prezydent był wybierany przez Parlament, czyli połączone izby Sejmu i Senatu) – został nim Miloš Zeman.

◀ Tomáš Garrigue Masaryk na czeskosłowackim znaczku pocztowym

◀ Václav Havel na praskim graffiti

GEOGRAFIA

Praga liczy ponad milion mieszkańców i zajmuje powierzchnię około 500 km². Choć nie jest największym europejskim miastem, to cieszy się opinią jednej z najbardziej znanych metropolii w Europie Środkowej i jest chętnie odwiedzana przez turystów.

▲
Praska uliczka

▼
Widok na
Hradczany

Miasto jest oficjalnie podzielone na dziesięć obwodów, które z kolei dzielą się na dzielnice. To również historyczna stolica Czech, niezwykle malowniczo położona na wzgórzach nad Wełtawą – najdłuższą rzeką w Czechach, o długości ok. 430 km, która bierze swoje źródła blisko granicy czesko-austriackiej i płynie m.in. przez Czeski Krumlov, Hlubokę, Orlik, Pragę, na północy wpadając do Łaby, w okolicy miejscowości Melník. Tradycyjnie jest uważana za dopływ Łaby, jednak z geograficznego punktu widzenia właściwie byłoby uznawanie Łaby za dopływ Wełtawy.

Od 1992 r. zabytkowe centrum miasta, zajmujące obszar 866 ha, zostało wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO. Usytuowanie Pragi w Europie sprawia, że stanowi ona doskonałą bazę wypadową wycieczek zarówno po Czechach, jak i innych europejskich miastach: Bratysławie, Wiedniu, Budapeszcie. Stanowi najważniejszy w skali kraju węzeł drogowy i kolejowy, posiada również międzynarodowy port lotniczy i sieć metra.

KULTURA I SZTUKA

Niewątpliwie najbardziej znanym współcześnie aspektem kultury czeskiej jest kinematografia. Czeskie kino cieszy się popularnością w Europie i na świecie przede wszystkim z uwagi na specyficzne poczucie humoru i ironiczne spojrzenie na świat cechujące czeskich reżyserów.

Czeskie produkcje weszły do kanonu światowego filmu, czego dowodem są Oscary dla *Pociągów pod specjalnym nadzorem* Jiří Menzla oraz *Koli* Jana Svěra. Sporą popularność zdobyły także słodko-gorzkie filmy twórców początku XXI w., m.in. *Guzikowcy* i *Opowieści o zwyczajnym szaleństwie* Petra Zelenki czy *Jedna ręka nie klaszcze* Davida Ondříčka. Do czeskiego programu obowiązkowego każdego kinomana powinny należeć także czarne pastisze Oldřicha Lipskiego, jak *Adela jeszcze nie jadła kolacji*, *Trup w każdej szafie* i *Lemoniadowy Joe*, niesamowite filmy Jiří Menzla: *Kapryśne lato*, *Postrzyżyny*, *Wsi moja sielska anielska* i ekranizacja jednej z kultowych czeskich powieści *Obsługiwałem angielskiego króla*.

Popularne w Polsce powiedzenie „czeski film, nikt nic nie wie”

zostało zaczerpnięte z pierwszej powojennej komedii czechosłowackiej *Nikt nic nie wie* w reżyserii Josefa Macha, której premiera odbyła się w 1947 r. W Polsce film cieszył się sporą popularnością. Jego akcja toczy się w czasie II wojny światowej w Pradze. To okupacyjna groteska, klasyczna komedia pomyłek, opowiadająca historię pięknej dziewczyny, dwóch motorniczych tramwajowych, pijanego nazisty i kilku innych postaci, w której nie wiadomo co i dlaczego się wydarzyło.

▲ Jan Svěrák

▲ Jiří Menzel

◀
Ruchomy
pomnik Franza
Kafki przy Alei
Narodowej

▲ Jaroslav Hašek

► Dobry wojak Szwejk

▲ Bohumil Hrabal

▼ Barokowa biblioteka klasztoru na Stahowie

Równie fascynująca i różnorodna jest czeska literatura. Jej symbolem na świecie jest przede wszystkim Jaroslav Hašek i jego *Przygody dobrego wojaka Szwejka*, mimo że sami Czesi nie cenią chyba aż tak bardzo tej książki. Hašek utrzymywał się z dziennikarstwa, lecz ze zmiennym powodzeniem. Z jednej z gazet został wyrzuty za artykuł, w którym opisał życie i obyczaje... nieistniejącego zwierzęcia! Hašek kilkakrotnie publikował także własne nekrologi, czym spowodował, że na jego faktyczny pogrzeb nie przybyło wielu znajomych, którzy sądzili, że to kolejny żart pisarza.

Lekturami obowiązkowymi są *Proces*, *Przemiana* i *Zamek* światowej sławy literata Franza Kafki (1883–1924), których wartość wynika z ich niezwyklej uniwersalności. Kolejnym z czeskich klasyków jest Bohumil Hrabal (1914–1997), autor popularnych również w Polsce powieści, wielokrotnie przenoszonych na duży ekran, jak wspomniane *Pociągi pod specjalnym nadzorem* czy *Obsługiwałem angielskiego króla*. Zwiedzając Pragę, koniecznie trzeba zajrzeć do ulubionej gospody ekscentrycznego pisarza – U Złateho Tygra (Pod Złotym Tygrysem). Mniej znana w Polsce, a na pewno intrygująca jest twórczość Karela Čapka. Mało kto wie, że właśnie Čapek wymyślił i po raz pierwszy użył słowa „robot” w swojej sztuce *R.U.R.* z 1921 r. Każdy miłośnik fantastyki, a zwłaszcza tej w stylu retro, będzie na pewno usatysfakcjonowany, czytając również jego *Krakatit*.

Czechy dały światu także co najmniej kilku wybitnych kompozytorów. Największą sławę osiągnęli Bedřich Smetana i Antonín Dvořák. Obaj żyli w XIX w. i tworzyli romantyczną muzykę narodową. Najbardziej znane dzieła Smetany to opera *Sprzedana naręczona* i cykl poematów symfonicznych *Moja ojczyzna*. Młodszy o niecałe 20 lat Dvořák był twórcą bardzo wszechstronnym, a jego najbardziej znana kompozycja to symfonia *Z nowego świata*. W jednym z wywia-

dów Neil Armstrong przyznał, że słuchał jej często podczas lotu na Księżyc. Skoro o muzyce mowa, należy wspomnieć Karela Gotta. Swoją karierę wokalną zaczynał w praskich kawiarniach jeszcze w latach 50. XX w. Ma na swoim koncie kilkaset przebojów, w tym interpretacji znanych światowych utworów. O jego niezwyklej popularności świadczy fakt, że 13 razy z rzędu zdobył muzyczną nagrodę Czeskiego Słowika (Český slavík), zagrał też w 11 czeskich filmach.

Czeskim malarzem, który na arenie międzynarodowej osiągnął największy sukces, jest Alfons Mucha, uznawany za jednego z najsłynniejszych malarzy secesyjnych na świecie.

Jego prace i styl uważa się za wzorcowe dla tego okresu, były często inspiracją i niedościgłym wzorem dla wielu artystów. Rozgłos i sławę przyniosła mu współpraca z gwiazdą francuskiego teatru Sarą Bernhardt – plakat stworzony do jednego z jej przedstawień stał się dla Muchy przepustką do sławy. Spod jego pędzla, oprócz licznych plakatów teatralnych i reklamowych, wyszły freski w Domu Miejskim w Pradze, a także cykl gigantycznych płócien *Epopėja słowiańska*.

Prawdziwym skandalistą i kolejnym z najbardziej znanych współczesnych artystów czeskich jest David Černý. Jego rzeźby można podziwiać na całym świecie, a do ciekawszych realizacji należą m.in. instalacja *Złodziej* na Muzeum Sztuki w Ołomuńcu, fontanna *Metamorphosis* w Charlotte w USA czy pomnik *Golema* w Poznaniu. Niemal wszystkie jego prace szokują i wzbudzają niezwykle poruszenie. W Pradze znajduje się kilka jego słynnych instalacji: św. Wacław siedzący na martwym koniu w pałacu Lucerna, *Niemowlęta* wspinające się na wieżę telewizyjną w dzielnicy Žižkov, fontanna *Sikający* na dziedzińcu przed restauracją Hergetova cihelna oraz *Wisielec* przy ul. Husovej.

▲ Bedřich Smetana

◀ Karel Gott (fotografia z 2013 r.)

► Alfons Mucha, *Biscuits Champagne-Lefevre-Utile*, 1896

Praga oferuje bardzo bogaty program kulturalny. Każdy może znaleźć coś dla siebie: nie będą zawiedzeni zarówno wielbiciele opery, teatru i muzyki klasycznej, jak również fani jazzu, bluesa i muzyki rozrywkowej, a także bywalcy dyskotek. Już na początku roku organizowany jest Festival hudebního divadla – praski festiwal operowy odbywa się przede wszystkim na scenie Teatru Narodowego. Jest to jedyny w swoim rodzaju przegląd wszystkich najlepszych inscenizacji operowych w Czechach. Coraz większą popularność zdobywa również Carneval Praha – przedsięwzięcie organizowane podczas karnawału. Praga wprowadzie to nie Rio, ale też warto ją w tym czasie odwiedzić. Różnego rodzaju imprezy odbywają się przez cały rok, np. festiwal piwny Český Pivní Festival Praha, jarmark wielkanocny Velikonoční Jarmark, jeden z najśłynniejszych festiwali muzyki poważnej organizowanych w Republice Czeskiej Pražské Jaro (Praska Wiosna), Prague Food Festival – trzydniowe święto jedzenia czy Bohemia Jazz Festival, czyli koncerty plenerowe przednich muzyków jazzowych z całego świata. Do najpopularniejszych świąt należą Dni Świętomarcińskie – co roku 11 listopada o godz. 11.11 następuje uroczyste otwarcie pierwszych win świętomarcińskich.

▼ Karnawałowy orszak na Rynku Staromiejskim

KUCHNIA

Czeska kuchnia nie należy do szczególnie dietetycznych, ale chyba nikt nie zaprzeczy, że jest przepyszna!

▲
Zegar nad
wejściem
do restauracji
U Fleků

W Republice Czeskiej obiad zaczyna się od zupy, czyli *polevky*. Trzeba spróbować czosnkowej z grzaniczkami – nieco podobnej do śląskiej wodzionki, ale wzbogaconej w szynkę i ser. Gęsta, przecierana *bramboračka*, czyli zupa ziemniaczana, w Czechach serwowana jest najczęściej z grzybami. Poleca się ją szczególnie w chłodniejsze dni, bo działa rozgrzewająco. Klasyczne są też: *gulašova* i *frankfurtská polévka* (ta druga podobna do gulaszowej, ale z kawałkami frankfurtek i pokrojonymi drobno ziemniakami), *cibulačka*, czyli zupa cebulowa oraz *kulajda* – gęsta zupa ze śmietaną, grzybami, koprem, ziemniakami i jajkiem.

Dodatkiem do tradycyjnego czeskiego dania głównego są knedliki (*knedlíky*). Istnieje kilka rodzajów: *houskove knedlíky*, czyli drożdżowe knedle krojone w grube plastry, przypominające trochę kluski na parze, *bramborove knedlíky* z ziemniaków i *špekove* ze skwarkami, przypominające trochę knedle tyrolskie. Występują w towarzystwie dań mięsnych, przeważnie wieprzowiny, zatopione w przepysznych, zawiesistych sosach, często

►
Houskove
knedlíky

na bazie piwa, lub też nadziewa się je mięsem i kapustą albo owocami, np. morelami (*meruňky*) lub śliwkami (*švestky*).

Trzy restauracje w Pradze otrzymały gwiazdki prestiżowego przewodnika Michelin: Alcron, La Degustation Bohême Bourgeoise oraz Field. Warto zajrzeć również do licznych tradycyjnych pra-

skich hospod, gdzie racząc się przednim piwem, można skosztować także doskonałych przystawek.

W dobrej gospodzie z pewnością znajdzie się *nakladany hermelin*, przyrządzany zawsze trochę inaczej w zależności od lokalnej tradycji. Jest to marynowany w oliwie z ziołami ser pleśniowy typu camembert, podawany z ostrą papryczką, ociekający oliwą, w której leżakował. Nie może także zabraknąć szczególnie intensywnego w zapachu i smaku specjału, jakim jest *pivny syr*, czasem już rozrobiony i gotowy do spożycia, czasem serwowany podobnie jak tatar. Popularną przekąską do piwa jest też *utopenci*, czyli marynowane z octem i cebulą specjalne serdelki. W niektórych miejscach można także spróbować *tlačenke*, czyli salcesonu podawanego tradycyjnie z cebulą i octem.

Utopenci

Nakladany hermelin

